En filosofisk snurrebass

Beate Børresens KRLE-faglige bidrag

Av Geir Winje, dosent ved Universitetet i Sørøst-Norge. E-post: geir.winje@usn.no

I *Prismet* nr 4 2017 skriver Geir Skeie om Sidsel Lied at hun har gjort «en kraftfull innsats i norsk religionsdidaktisk forskning». Det er jammen sant. Hun er imidlertid ikke den eneste. Det er faktisk ganske mange som har vært lenge med i KRL-miljøet (eller hva vi skal kalle det), som har gitt vektige bidrag, og som mønstrer av i disse dager. En av dem er Beate Børresen ved OsloMet. Hun samler på snurrebasser, og har nærmere 300 av dem – noe jeg anså som irrelevant før jeg skrev denne artikkelen. De følgende linjene er ingen minibiografi eller kommentert CV. Jeg unngår bevisst å forsøke å få med «alt». I stedet sier jeg noe om denne ferske pensjonistens «faglige bidrag og betydningen av det», som det heter i *Prismets* bestilling.¹

De to tydeligste sporene Beate har satt etter seg, gjelder – slik jeg ser det – høytidsmarkering som arbeidsmåte i barnehage og skole, og filosofisk samtale. Samtalesporet er det synligste og mest voluminøse, men selv kjenner jeg best høytidsmetodikken. *Høytider og høytidsfeiring* (1997) var blant de første bøkene som viste hvor frodig fremtiden kunne bli når et fag som KRL bare hadde fått virke en stund. I etterkant av et prosjekt der jeg sammen med barnehageansatte undersøkte høytidenes potensial som didaktisk ressurs, ville jeg skrive en bruks- eller håndbok for dem som jobber i dagens norske barnehager. Det ble vanskeligere enn jeg hadde trodd å unngå å plagiere Beates bok – hun hadde tenkt på alt.

Det som slår meg, både i *Høytider og høytidsfeiring* og andre tekster fra Beate, er hvor gjennomsyret de er av humanisme – i betydningen oppmerksomhet på og tillit til barn og unges evne til å forstå hverandre og ville hverandre vel. Det hun har skrevet om høytider, handler på et vis bare *tilsynelatende* om religion. Det hun egentlig skriver om, er hvordan mennesker kan bli bedre kjent med hverandre og derigjennom utvikle respekt for hverandre. Det handler også om rettferdighet: Skal skolen løfte fram *noens* høytider, får den gjøre det samme med andres. Jeg synes Beate er en god representant for en dialogisk orientert humanisme, en humanisme som verdsetter å markere uenighet uten å krenke

¹ Siden dette ikke skal handle om Beate Børresens CV, nevner vi bare så vidt i en fotnote at Beate ble magister i idehistorie ved UiO i 1976 (støttefag: historie, religionshistorie, kunsthistorie) og arbeidet de neste årene som lektor ved UiO, Valler gymnas, Nansenskolen, Barnevernsskolen og Høgskolen i Oslo, der hun ble fast tilsatt i 1994, ble førstelektor i 1998 og dosent i 2015.

den andre – dette i motsetning til en mer aggressiv humanisme, som verken ser eller respekterer andres religion.

Et annet felt Beate har gitt viktige bidrag på, er som nevnt filosofisk eller utforskende samtale – etter hvert også muntlighet mer generelt. Før hun tok tak i dette, tror jeg faktisk ikke det fant sted filosofiske samtaler i norsk skole. Og om de fant sted, må de ha gjemt seg godt. En utfordring ved denne arbeidsmåten er at den har blitt så populær, noe som åpner for stor spredning kombinert med lav terskel. Det kan virke som om det er en tendens til å definere filosofi som «spørsmål uten fasitsvar» og filosofisk samtale som «undringssamtale».²

Beate er selv en av årsakene til denne populariteten, men hun er heldigvis kjent for å stille høye krav til struktur og stringens. Elevene skal ikke bare oppøve ferdigheter og tilegne seg holdninger. De skal også lære fag av og i samtale. En filosofisk samtale har ikke plass til at «noe er sant for meg» eller «jeg føler at ...» Alt er ikke like sant eller like godt. For å finne ut av disse tingene, må elevene jobbe rasjonelt, og med en ærlig usikkerhet som utgangspunkt. «Jeg vil rett og slett ha mer uenighet og usikkerhet», sier Beate. «Å bare snakke om det vi er enige om, fører ikke noe sted hen. Kos er det verste jeg vet! Ikke liker jeg småprat heller, men det forstår jeg er nødvendig.»

De aller fleste punktene i Beates CV gjelder på en eller annen måte filosofisk samtale. Den viser også tydelig at hun har samarbeidet tett med svært mange: trossamfunn, skoler/lærere, museer osv. Dette er også et slags faglig bidrag. De første årene jeg jobbet i lærerutdanningen, rundt 1997, opplevde jeg nemlig at det gikk noen viktige debatter i KRL-miljøet om fagets oppgave og betydning, og at det nesten aldri kom innspill fra andre miljøer. Det gikk litt tid før jeg forsto at det var slik ikke fordi de andre var uinteresserte, men fordi de ikke ble invitert. Hvert eneste store eller lille fellesprosjekt med verden utenfor har bidratt til at KRLE-miljøet i dag er litt mindre introvert enn det kunne ha vært. Beate har også – mer enn de fleste i lærerutdanningene – arbeidet tett på brukerne av den kunnskapen vi konstruerer. Hun har skrevet læreplaner, holdt en mengde kurs, og vært medforfatter av to læreverker for grunnskolen.

Det ene læverket er *Vi i verden 1–7* (2006–2009), et av mange interessante resultater av det langvarige arbeidet med filosofi og barn. Mye av filosofistoffet i disse sju bøkene er nemlig ikke plassert under overskriften «Filosofi». I stedet forstås filosofi her som en utforskende metode som kan anvendes på «alt» – også på religion. Lærebøkene legger imidlertid ikke opp til at elevene skal ta stilling til om Shiva fins eller ikke, eller om det er bedre å dyrke ham enn å dyrke andre guder. I stedet for å samtale kritisk og rasjonelt om elevenes tro, legges det opp til filosofiske samtaler med utgangspunkt i spørsmål som *genereres* av

2 Når ordene mister sin mening – et eksempel på en undringssamtale som ikke er særlig filosofisk:
«Hva skal vi ha til middag i dag?» «Aner ikke, så det kan du jo undre deg på.»

religionene, men som er mer allmenne enn egentlig religiøse. I tilknytning til shivaismen kan det være spørsmål som: Hva er egentlig styrke? Hva er illusjon og hva er varig?

Da jeg sendte en e-post til Beate og spurte om tiden etter opprykket i 2015, fikk jeg følgende svar:

Siden 2015 har jeg skrevet en artikkel om samtale sammen med en gymnaslærer i Uppsala som kommer i Norsk pedagogisk tidsskrift høsten 2018. Jeg har laget nytt KRLE-læreverk – KRLE-boka med Aina Hammer og Thor-André Skrefsrud. Jeg kommer med et Pedlex-hefte om samtale høsten 2018 og et opplegg om samtale i KRLE for Lesesenteret i Stavanger. 2016–2017 hadde Bo og jeg et kurs (samlinger en gang i måneden) for Nasjonalmuseet hvor vi skolerte dem i samtale, laget opplegg osv. De satser på filosofisk samtale i sine omvisninger og i opplegg for skoler. Studieåret 2017–18 hadde vi et tilsvarende kurs for Kunst- og formidlingsstudiet på Estetisk fakultet her på OsloMet. Som ledd i dette arbeidet har vi vært på studietur til Barcelona (hvor filosofisk samtale med barn om kunst startet for 30 år siden), Turnermuseet utenfor London og Statens museum for kunst i København.

Puh! Jeg synes både tempoet og de mange samarbeidspartnerne som nevnes her, bekrefter alt jeg nettopp har skrevet om Beates faglige fokus og arbeidsmåte. De angir også en årsak til denne fascinasjonen for snurrebasser, særlig snurrebasser som har ekstra høy energi og går veldig fort rundt.